Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020р. №1126-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text
3. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text
4. Ризик-орієнтований підхід у боротьбі зі злочинністю : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.(м. Харків, 27 берез. 2026 р.) / орг. ком. : А. П. Гетьман, Б. М. Головкін, О. В. Таволжанський. Харків : Юрайт, 2026. 140 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/21090
5. Некрасов Вячеслав, Катамадзе Грігол. Ризик-орієнтований підхід (РОП) в діяльності органів правопорядку. Методологічні засади застосування РОП. URL: https://vaite.kiev.ua/doi/ilp/ILP_Ch_25.pdf.

Туз Олександр Сергійович,
доцент кафедри спеціальних дисциплін
факультету правоохоронної діяльності
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, кандидат
психологічних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА ПІДСИСТЕМА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний розвиток злочинності характеризується високим рівнем організованості, транснаціональним характером, використанням цифрових технологій, криптовалют, захищених каналів комунікації та засобів анонімізації діяльності. Одночасно триваюча збройна агресія проти України суттєво змінила

структуру кримінальних загроз, сприяла появі нових форм протиправної діяльності та значно ускладнила оперативну обстановку. За таких умов традиційні підходи до оперативно-розшукової діяльності вже не забезпечують належної швидкості реагування та достатнього рівня прогнозування розвитку криміногенної ситуації [4–6; 8].

Одним із ключових напрямів модернізації оперативно-розшукової діяльності стає широке впровадження кримінального аналізу, який дедалі більше інтегрується у процес прийняття управлінських, оперативних і процесуальних рішень. При цьому вітчизняна наукова література переважно розглядає кримінальний аналіз як різновид інформаційно-аналітичної діяльності або як метод обробки інформації. На нашу думку, такий підхід вже не повністю відповідає сучасним потребам правоохоронної практики [5–10].

Метою тез є обґрунтування положення про те, що кримінальний аналіз доцільно розглядати як окрему функціональну підсистему оперативно-розшукового забезпечення правоохоронної діяльності.

Оперативно-розшукова діяльність історично будувалася навколо отримання первинної інформації про підготовку або вчинення кримінальних правопорушень. Основна увага приділялася роботі з оперативними джерелами, проведенню оперативно-розшукових заходів, документуванню злочинної діяльності та використанню спеціальних методів отримання інформації [1; 7–9].

Однак сучасне інформаційне середовище принципово змінило характер роботи оперативних підрозділів. Якщо раніше основним дефіцитом була сама інформація, то нині проблемою стає її надлишок. Дані надходять із десятків інформаційних систем, державних реєстрів, баз даних, результатів негласних слідчих (розшукових) дій, відкритих джерел (OSINT), соціальних мереж, технічних засобів спостереження, міжнародних інформаційних платформ та інших джерел [8–10].

За таких умов ефективність оперативного підрозділу визначається вже не кількістю отриманої інформації, а здатністю швидко інтегрувати її, встановлювати приховані взаємозв’язки між подіями, особами, об’єктами, фінансовими потоками та прогнозувати подальший розвиток кримінальної ситуації [5; 6; 10; 13].

Саме цю функцію виконує кримінальний аналіз.

На відміну від традиційної інформаційно-аналітичної роботи, кримінальний аналіз не обмежується систематизацією відомостей. Його основною метою є побудова аналітичної моделі злочинної діяльності, що дозволяє пояснювати існуючі кримінальні процеси, прогнозувати їх розвиток та визначати найбільш ефективні напрями оперативного впливу [5; 6; 8; 13].

Таким чином, кримінальний аналіз виступає своєрідною інтелектуальною ланкою між отриманням інформації та прийняттям управлінського рішення [5; 8; 10].

Саме тому, на нашу думку, його доцільно розглядати не як окремий метод аналізу даних, а як функціональну підсистему оперативно-розшукового забезпечення, що забезпечує інформаційне супроводження всіх стадій оперативно-розшукової діяльності [7–10].

У цьому випадку структура оперативно-розшукового забезпечення може бути представлена як взаємодія чотирьох взаємопов'язаних компонентів: інформаційного; аналітичного; прогностичного; управлінського.

Інформаційний компонент забезпечує накопичення даних із різних джерел.

Аналітичний компонент здійснює інтеграцію інформації, побудову зв'язків, аналіз кримінальних мереж, визначення ключових фігурантів та оцінку кримінальних ризиків.

Прогностичний компонент спрямований на прогнозування можливих напрямів розвитку оперативної обстановки, визначення потенційних місць учинення злочинів, маршрутів переміщення організованих злочинних груп, фінансових потоків та інших закономірностей.

Управлінський компонент трансформує результати кримінального аналізу в конкретні оперативні рішення щодо розподілу сил і засобів, визначення пріоритетних напрямів документування, планування оперативних комбінацій та взаємодії між підрозділами [5; 6; 8; 13].

Такий підхід відповідає сучасній концепції Intelligence-Led Policing, яка вже тривалий час використовується правоохоронними органами держав-членів НАТО та Європейського Союзу [5; 6; 13; 14].

Особливого значення зазначений підхід набуває для оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України [7–10].

Сьогодні незаконне переправлення осіб через державний кордон, контрабанда зброї, наркотичних засобів, тютюнових виробів, культурних цінностей, використання безпілотних літальних апаратів, діяльність транснаціональних злочинних угруповань здійснюються із застосуванням складних логістичних схем, цифрових платформ та фінансових механізмів приховування злочинної діяльності [4–6; 8–10].

За таких умов лише накопичення оперативної інформації вже не забезпечує своєчасного викриття злочинних мереж. Необхідним стає використання методів аналізу соціальних зв'язків (Social Network Analysis), геопросторового аналізу, аналізу часових закономірностей, фінансового аналізу та алгоритмів машинного навчання [5; 6; 10; 15].

Окремим напрямом розвитку кримінального аналізу стає використання технологій штучного інтелекту. Системи штучного інтелекту здатні автоматично виявляти приховані закономірності у великих масивах інформації, встановлювати нетипові зв'язки між об'єктами, прогнозувати ризики та формувати альтернативні сценарії розвитку оперативної обстановки. Водночас застосування таких технологій повинно здійснюватися виключно як інструмент підтримки прийняття рішень, а не заміщення професійної оцінки оперативного працівника [10; 12; 15].

Отже, сучасний етап розвитку оперативно-розшукової діяльності характеризується поступовим переходом від інформаційно орієнтованої моделі до моделі, заснованої на аналітичному управлінні інформацією [5–10].

У зв'язку з цим кримінальний аналіз доцільно розглядати не лише як окремий метод інформаційної роботи, а як функціональну підсистему оперативно-розшукового забезпечення, яка забезпечує інтеграцію інформаційних потоків, оцінювання кримінальних ризиків, прогнозування розвитку оперативної обстановки та підтримку прийняття управлінських рішень [5; 7–10; 13].

Подальший розвиток кримінального аналізу має бути пов'язаний із вдосконаленням нормативно-правового регулювання, підготовкою аналітиків нового покоління, інтеграцією інформаційних ресурсів правоохоронних органів та впровадженням технологій штучного інтелекту із дотриманням принципів законності, пропорційності, захисту персональних даних і забезпечення людського контролю [3–6; 10; 12; 15].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII.

2. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січ. 2022 р. № 59 «Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна».

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 серп. 2024 р. № 728-р «Про проведення оцінки загроз організованої злочинності за методологією SOCTA Україна».

5. Europol. *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU SOCTA 2025).* Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025.

6. Europol. *Decoding the EU's Most Threatening Criminal Networks.* Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2024.

7. Басалик С. А., Матняк В. М. Аспекти та сутність оперативного пошуку в оперативно-розшуковій діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/109.

8. Білецький В., Матняк В. Сучасні виклики та напрями розвитку оперативно-розшукової діяльності в Україні. *Наукові перспективи*. 2025. № 2 (56). С. 1249–1257. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1249-1257.

9. Матняк В. М. Психологічні принципи відбору співробітників до негласної діяльності в оперативній роботі Держприкордонслужби. *Наукові перспективи*. 2024. № 12 (54). С. 1195–1205. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12(54)-1195-1205.

10. Басалик С. А., Туз О. С., Тищук В. В. Генезис інструментів OSINT та окремі аспекти їх використання у правоохоронній діяльності. *Український політико-правовий дискурс*. 2025.

11. Тищук В. Спроби криміналізації поширення дезінформації в Україні. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки :* матеріали наук.-практ. конференції. 2024.

12. Tyshchuk V., Khalymon S. General Artificial Intelligence and the US–PRC Arms Race: Reflections on Global Militarization. *Revista Jurídica Portucalense*. 2026.

13. Parliamentary Research Service. *Legislative Support for the Functioning of Criminal Intelligence*. Kyiv, 2025.

14. Europol. *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA): Methodology and Strategic Intelligence*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025.

15. Ozer M., Kucukkaya G., Kose Y. et al. Mapping Trafficking Networks: A Data-Driven Approach to Disrupt Human Trafficking Post Russia–Ukraine Conflict. 2025.

Федчак Ігор Андрійович,
декан факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ЦИКЛ АНАЛІТИЧНОЇ РОЗВІДКИ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В АНАЛІТИЧНИЙ ПРОДУКТ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким зростанням значення інформації та часу як ключових ресурсів, від яких безпосередньо залежить ефективність діяльності організацій, державних інституцій і суспільства загалом. За таких умов своєчасне отримання, критичне осмислення, аналіз і прогнозування інформації набувають визначального значення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Глобалізаційні процеси, цифрова трансформація, розвиток штучного інтелекту та динаміка сучасного безпекового середовища істотно змінюють вимоги до аналітичної діяльності та професійної підготовки аналітиків.

Аналітики працюють в умовах постійного збільшення обсягів інформації, різноманітності її джерел та високої швидкості оновлення. Це ускладнює відбір релевантних відомостей, перевірку їх достовірності, інтеграцію різнорідних даних та формування якісних аналітичних продуктів. У зв’язку з